

Кучерук О. А. Підготовка майбутнього вчителя до навчання риторики учнів ліцею з використанням цифрових інструментів. *Нові технології навчання*. 2024. №98. С.119-128. URL: <http://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/405>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО НАВЧАННЯ РИТОРИКИ УЧНІВ ЛІЦЕЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Оксана Кучерук,

доктор педагогічних наук, професор

ORCID 0000-0002-7040-986X

професор кафедри

української мови та методики її навчання,

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

УДК 378.1:811.162.1-057.87

У статті розглянуто теоретичні і практичні питання проблеми підготовки майбутніх учителів-словесників до навчання риторики на уроках української мови із використанням цифрових інструментів. За допомогою анкетування майбутніх учителів української мови і літератури (40 осіб) з'ясовано стан готовності їх до навчання риторики учнів. Осмислено досвід професійної підготовки майбутнього вчителя до шкільного навчання риторики в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Визначено лінгводидактичні, психолого-педагогічні та цифрові умови підготовки майбутніх учителів-словесників до навчання риторики учнів старших класів. Окреслено методи і цифрові ресурси, що уможливають реалізацію відповідних умов на заняттях з риторики і методики навчання української мови в проєкції на навчання риторики учнів старших класів у межах шкільного курсу української мови.

Наголошено на риторичному і лінгвометодичному складниках підготовки майбутніх учителів-словесників до навчання риторики. Акцентовано на особливостях ресурсу «ПАДагогічне колесо» Алана Керрінгтона, механізми

функціонування якого базуються, поза іншим, на деталізуванні освітніх цілей, визначенні співвідносних з ними цифрових інструментів та доборі ефективних технологій навчання, які потенційно забезпечують внутрішню мотивацію здобувачів та ефективність освіти. Розглянуто можливості використання цього ресурсу в процесі підготовки майбутніх учителів-словесників до навчання риторики на уроках української мови.

Результати дослідження можуть сприяти кращому усвідомленню системи підготовки студентів-філологів до шкільного навчання риторики з використанням цифрових засобів ІКТ.

***Ключові слова:** професійна підготовка майбутнього вчителя, методика навчання, риторика, риторична компетентність, комунікативна компетентність, учні старших класів, шкільний курс української мови, принципи розвивального навчання, методи навчання, засоби інформаційно-цифрових технологій.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

З-поміж особливостей філософії освіти ХХІ століття чітко простежуються компетентнісний підхід, діалогізація й диджиталізації освітніх послуг. Щодо професійної діяльності педагога, то вона має публічний характер. Тому якість її значною мірою визначається знанням основ ефективного педагогічного дискурсу, риторичних законів, професійно значущих жанрів, стратегій і тактик впливового мовлення, готовністю до самопрезентації й публічних виступів. Водночас належне виконання вчителем функційних обов'язків в умовах сучасної освіти залежить від володіння цифровою компетентністю. Сучасний учитель, який виявляє риторичну компетентність у професійній діяльності, спроможний власним прикладом переконливого мовлення, з використанням цифрової візуалізації, навчати учнів риторичної майстерності.

Введення риторичного компонента в шкільний курс української мови, з одного боку, збагачує зміст мовної освіти, увиразнює її комунікативне спрямування, а з іншого, – актуалізує питання професійної підготовки

майбутнього вчителя-словесника до навчання риторики учнів з позиції комунікативного лідерства, інновацій, з опертям на риторичні технології, які базуються на триєдності класичних категорій логосу, етосу, пафосу й передбачають діалогізацію освіти, зворотний зв'язок із здобувачами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної теми та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд наукових робіт свідчить, що окремі питання професійно орієнтованої риторичної підготовки майбутнього вчителя привертають увагу українських дослідників, зокрема в їхніх працях:

- розкрито особливості риторичної освіти та її значення для формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки (М. Барахтян) [1];
- визначено основні концептуальні підходи до формування риторичної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі фахової підготовки (О. Данилюк, О. Рогач) [7];
- досліджено деякі аспекти використання електронних освітніх ресурсів для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах (О. Кучерук, О. Гилярська, О. Караман, Г. Корицька, Н. Дика) [8];
- розглянуто окремі питання формування риторичної компетентності майбутніх учителів на міждисциплінарних засадах (О. Горошкіна, С. Караман) [5];
- досліджено проблему формування риторичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури на засадах освітнього партнерства з використанням міжрегіональних проєктів в умовах війни (Н. В. Грона, О. М. Семенов) [6];
- окреслено окремі аспекти підготовки майбутніх учителів до використання методів компетентнісного навчання риторики на уроках української мови (О. Горошкіна, Н. Голуб) [4];
- висвітлено етапи формування риторичної майстерності майбутнього учителя-філолога, спрямованої на вироблення риторичної культури

школяра (Е. Палихата) [13];

- висвітлено послідовну методику навчання риторики в школі (В. Ницета) [12].

Незважаючи на інтерес науковців до проблем риторичної підготовки майбутніх учителів, у педагогічній і лінгвометодичній теорії та практиці риторичний потенціал освіти для розвитку критичного мислення, творчих здібностей, інформаційної грамотності, медіаграмотності та цифрової грамотності реалізується неповною мірою.

Мета статті – визначити умови підготовки майбутніх учителів-словесників до навчання риторики учнів старших класів із використанням цифрових інструментів, окреслити методи і цифрові ресурси, що уможливають реалізацію відповідних умов на заняттях з риторики і методики навчання української мови.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до заaktuалізованої проблеми постають такі запитання: у чому суть предметно-методичної підготовки майбутніх учителів-словесників до навчання риторики учнів старших класів на уроках української мови, які психолого-педагогічні аспекти необхідно враховувати в процесі навчання учнівської молоді і які цифрові інструменти варто використовувати в шкільній практиці навчання риторики учнів ліцеїв? Розглянемо їх детальніше, зокрема в площині опанування студентами риторики й методики навчання української мови.

Для з'ясування стану готовності майбутніх учителів української мови і літератури до навчання риторики проведено анкетування магістрантів-філологів I курсу навчання (40 осіб) Житомирського державного університету імені Івана Франка. Анкета передбачала дати відповіді на кілька запитань: 1. *Чи задоволені ви власним рівнем риторичної компетентності (цілком задоволена/ий, задоволена/ий, більше задоволена/ий, мало задоволена/ий, не задоволена/ий)?* 2. *Як ви оцінюєте свою готовність до навчання риторики на уроках української мови (цілком готова/ий, готова/ий, не зовсім готова/ий, зовсім не готова/ий)?* 3. *Які цифрові інструменти, на вашу думку, варто використовувати під час шкільного навчання риторики?* 4. *Які труднощі очікуєте під час навчання*

риторики учнів на заняттях з української мови (недостатньо навчально-методичних матеріалів, відсутність в учнів мотивації до навчання, учням важко писати твори, проблеми з підключенням до інтернету, порушення принципів академічної доброчесності) ?

Аналіз даних анкет здобувачів свідчить, що не всі задоволені власним рівнем риторичної компетентності: цілком задоволена/ий (5%), задоволена/ий (25%), більше задоволена/ий (65%), мало задоволена/ий (5%), не задоволених немає. Респонденти переважно не зовсім готові до навчання риторики на уроках української мови (55%), готовими до навчання риторики вважають себе 45% учасників анкетування, відповідно ніхто з магістрантів не оцінив себе як цілком готова/ий чи зовсім не готова/ий). За результатами дослідження, на думку магістрантів, варто використовувати під час шкільного навчання риторики переважно такі цифрові інструменти: Canva, YouTube, LearningApps.org, Google Classroom, Zoom. Очікувані труднощі в навчанні риторики учнів на заняттях з української мови магістранти переважно пов'язують із відсутністю в учнів мотивації до навчання (так вважають 95% реципієнтів), 92,5% майбутніх учителів як труднощі вважають те, що учням важко писати твори, 70% анкетованих як труднощі назвали порушення принципів академічної доброчесності.

З огляду на результати анкетування варто зазначити, що необхідною умовою підготовки майбутніх учителів до навчання риторики учнів є належний рівень риторичної компетентності й лінгвометодичної майстерності викладача вишу. Це уможливить створювати розвивальне освітнє середовище на засадах україноцентризму, риторизації освітнього процесу, педагогічного партнерства, співпраці, співтворчості, поєднання традиційних і сучасних методів, технологій навчання з використанням цифрових засобів ІКТ.

У процесі професійної освіти майбутні вчителі-філологи повинні усвідомити, що навчання риторики учнів старших класів має практичний характер і є обов'язковим складником мовленнєвої змістової лінії шкільного курсу української мови, відповідно до чинної програми з української мови для 10-11 класів (рівень стандарту) [3, с. 17-41]. За програмою профільного рівня в

11 класі передбачено вивчення теоретичних питань з риторичних розділів: «Риторика як наука й мистецтво слова», «З історії риторики й ораторського мистецтва», «Основи ораторського мистецтва» (у межах мовної, лінгвістичної змістових ліній), «Техніка підготовки ораторського виступу» (у межах мовленнєвої (комунікативної) змістової лінії) [10, с. 63, с.76-77].

Особливе значення риторики в тому, що вона має потужний потенціал для формування компетентного мовця, здатного презентувати себе, аргументувати свою думку, зацікавити, переконати, заспокоїти співрозмовника тощо. О. Горошкіна і Н. Голуб слушно зазначають, що студентам-філологам мало засвоїти риторичні відомості, майстерне оволодіння мовою потребує комунікативного досвіду, напруженої системної роботи, наполегливості, формування критичного й логічного мислення, лінгвокреативності, опанування ефективним методичним інструментарієм, адже майбутні вчителі мають стимулювати до мовленнєвого вдосконалення учнів і учениць [4, с.103];

Методична підготовка майбутніх учителів-словесників до навчання риторики на уроках української мови в старших класах передбачає врахування лінгводидактичних, психолого-педагогічних і цифрових умов для ефективного формування вмінь впливового мовлення як складників риторичної компетентності.

Важливими лінгводидактичними умовами належної підготовки майбутніх учителів-словесників до навчання риторики на уроках української мови є такі підходи до навчання: когнітивно-комунікативний, лінгвокультурологічний і ситуаційний.

Когнітивно-комунікативний підхід до риторичної і лінгвометодичної підготовки студентів-філологів як лідерів думок у проєкції на формування в майбутній професійній діяльності риторичної компетентності учнів орієнтує на збагачення персональної картини світу, досвіду образотворення, розширення риторичної і мовно-методичної свідомості, на розвиток умінь переконливого спілкування (із урахуванням теорій лінгвістичної риторики, аргументативної риторики, множинного інтелекту, теорії мовленнєвих жанрів), на вироблення вмінь самопрезентації з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Лінгвокультурологічний підхід потребує уваги майбутніх учителів-словесників до взаємодії мови, культури, людини, зокрема в процесі навчальної роботи з національними концептами, прецедентними іменами, фразеологізмами, прислів'ями, приказками, крилатими висловами, текстами риторичного змісту, що містять культурологічну інформацію, а також з відповідними словниками. Така робота розвиває національну культуру, національно-мовну ідентичність у здобувачів, збагачує їхню думку і мовлення.

У контексті сказаного ситуаційний підхід передбачає моделювання мовленнєвої взаємодії, аналіз, оцінювання, інтерпретацію риторичних ситуацій. Відповідно на заняттях з риторики й методики навчання української мови в професійній освіті важливо залучати студентів до пошуку шляхів ефективного вирішення проблемних ситуацій, а для цього – розглядати практичні кейси риторичного спрямування, розроблені на основі різних соціокультурних ситуацій і мовленнєвих жанрів (інформаційних, діалогічних, оцінювальних, етикетних). Кейс-метод потрібно використовувати в освітньому процесі вишу, водночас важливо пояснювати майбутнім учителям можливості застосування цього методу під час шкільного навчання риторики. Студенти мають розуміти, що кейс-метод не є універсальним, його варто поєднувати з іншими методами навчання, що уможливають формування учнів як компетентних мовців, а саме: риторичний аналіз тексту, метод діалогу, складання інтелект-карти, сторителінг, створення й виголошення промови, дебати, ігри риторичного змісту та ін. Для відпрацювання вмінь застосовувати ці методи в майбутній професійній діяльності доцільно на заняттях з риторики та методики навчання української мови залучати студентів до розроблення проєктів уроків на основі вказаних методів з подальшою симуляцією відповідних уроків чи їх фрагментів на практичних заняттях.

Як умови ефективної підготовки студентів-філологів у виші до шкільного навчання риторики розглядаємо врахування **принципів розвивального навчання**, зокрема таких:

– *принцип гармонійної діалогізації освітнього процесу на засадах теорії ненасильницького спілкування, з використанням інформаційного діалогу,*

пояснювальної бесіди, діалогу-обговорення, дискусії, приємної розмови;

– принцип емоційності навчання та уваги до мовного образотворення, метафоризації понять;

– принцип моделювання комунікативних, зокрема й риторичних, ситуацій та шляхів їх розв'язання;

принцип внутрішньопродметних і міжпредметних зв'язків, в основі яких має бути українська мова, література, культура, історія, географія; завдяки впровадженню таких зв'язків студенти можуть не лише опанувати риторичку, методику навчання предмета, а й опиратися на філологію, розширювати соціокультурний досвід, розвивати інформаційну, медійну, цифрову грамотність тощо;

– принцип текстоцентризму у створенні культуродоцільного освітнього середовища на основі художніх та інформаційних нехудожніх текстів/ медіатекстів різних жанрів;

– принцип технологічності та інноваційності навчання, зокрема з використанням цифрових інструментів, сучасних технологій навчання (інтерактивної, перевернутого навчання, тренінгової та ін.);

– принцип взаємозв'язку самооцінювання, взаємооцінювання й зовнішнього оцінювання процесу і результату навчання за наперед визначеними критеріями;

– принцип студентської рефлексії в навчанні [9, с.2].

У професійній підготовці майбутнього вчителя необхідно акцентувати на тому, що, відповідно до модельної програми з української мови для учнів НУШ (укладачі програми: Н. Голуб, О. Горошкіна), в основній школі формується пропедевтична база з риторичних відомостей (на перспективу в старших класах) за такими розділами, як «Інформація», «Текст», «Жанри мовлення», «Спілкування» [2]. Це зумовлює потребу дотримання принципу наступності й послідовності в процесі формування компетентного мовця на уроках української мови в старших класах.

У кризових умовах сьогодення (карантинні обмеження через COVID-19, російсько-українська війна) особливістю методичної підготовки майбутніх учителів-словесників до шкільного навчання риторички є поєднання форм

традиційного, дистанційного, змішаного навчання. Розвиток НУШ з урахуванням тенденцій диджиталізації освіти спонукає до осучаснення не лише форм, методів навчання, а й засобів, зокрема до розроблення й використання вчителем електронних освітніх ресурсів, призначених для формування компетентних мовців.

Практична риторика пов'язана з реальним впливом на аудиторію слухачів, із комунікативною взаємодією. Відповідно в процесі підготовки майбутніх учителів до навчання риторики на уроках української мови важливо акцентувати увагу на врахуванні психолого-педагогічних умов формування риторичної особистості старшокласника, зокрема вікових, психологічних особливостей пізнання і комунікації, кліпового мислення, сприймання дискурсу, роботи з інформацією. Необхідною умовою належного навчання риторики учнів є формування майбутнього учителя як лідера думок. Лише вчитель-лідер спроможний силою слова і думки, красою педагогічної дії позитивно впливати на учнів/ учениць і власним прикладом формувати юну риторичну особистість.

З огляду на сказане в процесі опанування риторики й під час методичної підготовки до навчання її на уроках української мови необхідно сформувати в майбутніх учителів-словесників відповідні професійно орієнтовані вміння: слухати і чути; презентувати, тобто рекламувати, себе як вчителя (майбутнього вчителя) на основі вдалого поєднання вербальних і невербальних засобів, з використанням комп'ютерної презентації, відеопрезентації; впливати на думки, почуття й волю слухачів, мотивувати учнів до навчання; будувати риторичне мовлення в різних професійно орієнтованих жанрах на засадах національно-мовної стійкості, патріотизму; проводити експертизу шкільних підручників української мови через призму навчально-риторичного потенціалу; здійснювати методичну інтерпретацію вміщеного в підручниках навчального матеріалу (теоретичних відомостей, вправ, творчих завдань; шукати й аналізувати тексти/медіатексти, визначаючи їх освітньо-риторичний потенціал, а також якість інформації – наявність (чи відсутність) фактів, суджень, фейків, маніпуляцій, мови ворожнечі; укладати корпус дидактичних текстів/медіатекстів різних жанрів для навчання риторики; розроблювати власні вправи, кейси для

навчання риторики учнів/учениць; проєктувати уроки риторики; візуалізувати інформацію з використання цифрових інструментів, керувати освітнім процесом на уроці і на заняттях в позаурочний час тощо.

Умовами сучасної підготовки здобувачів є використання цифрових інструментів. Цифрові інструменти – це електронні, інформаційно-технологічні ресурси, що допомагають осучаснити освіту, диджиталізувати освітні послуги, відповідно викликати в здобувачів внутрішню мотивацію. Педагогічний досвід свідчить, що в освітньому процесі вишу для підготовки майбутніх учителів до навчання риторики на уроках української мови варто використовувати сервіси відеоконференцій, відеозаписи промов, цифрові інструменти для створення інтелектуальних карт, інтерактивних вправ, хмар слів, коміксів, інфографік тощо. Це можуть бути презентаційні програми, платформи для створення відео, інтерактивні дошки та інші ресурси. Відповідні інструменти також доцільно використовувати і в шкільній практиці навчання риторики.

У процесі підготовки студентів-філологів до шкільного навчання риторики за призначенням доцільно використовувати такі групи цифрових інструментів: 1) для керування навчанням (Moodle, Google Classroom, Canvas та ін.); 2) для колективно-групової роботи (Microsoft Teams, Zoom, Google Meet, Padlet, Miro, Jamboard та ін.); 3) для надання інформації (YouTube, Google Docs, Google Sites та ін.); 4) для виконання практичних завдань (LearningApps.org, Quizizz); 5) для спілкування (Viber, WhatsApp, Telegram, Gmail та ін.); 6) для опитування й оцінювання (Kahoot!, Mentimeter, Google Forms, AnswerGarden, Slido та ін.); 7) для створення наочності – презентацій, відео, ментальних карт, інфографік, робочих аркушів, мемів, коміксів, хмар слів, художніх зображень тощо (PowerPoint, Canva, YouTube, XMind, Coggle, Google Slides, SlidesGPT, Powtoon, Genially, Thinglink, Storyboard, WordArt, NightCafe та ін.).

Перевага застосування цифрових інструментів для підготовки майбутнього вчителя у виші полягає в привабливості навчання з ними, вони стимулюють позитивне ставлення студентів до змісту і процесу професійної освіти, полегшують засвоєння необхідної інформації, активізують увагу, уможливають формування комунікативної компетентності. Важливо пояснити

й показати студентам, що цифрові інструменти сприяють підвищенню мотивації до навчання предмета загалом і до навчання риторичних тем зокрема. Для формування учнів як компетентних мовців майбутні вчителі-словесники мають саме практично оволодіти відповідними цифровими інструментами.

У контексті сказаного викликає інтерес інтерактивний авторський ресурс «ПАДагогічне колесо» (від iPad), розроблений 2012 року Алланом Каррінгтоном – викладачем з питань освітнього дизайну та EdTech (Університет Аделаїди, Південна Австралія). Від часу створення це колесо постійно оновлюється і вдосконалюється, відома його версія 5 [14]. Українськомовну версію ресурсу «ПАДагогічне колесо» [11] представлено на рисунку 1. Освітня привабливість цього ресурсу в тому, що його механізми дають змогу планувати освітню діяльність на основі врахування характеристик, необхідних умінь випускника XXI століття, таксономії цілей Блума, методів навчання й цифрових інструментів. Запитаність, широке використання цього ресурсу у світі пояснюється тим, що він становить візуальну педагогічно-технологічну модель загальної картини сучасного освітнього процесу цифрової доби з перспективою через призму мотивації, цілей-результатів, способів дій для їх досягнення, цифрових інструментів та рівнів адаптування їх до навчального задуму за моделлю SAMR, яку розробив Рубен Пуентедур (ідеться про рівні роботи із засобами ІКТ в навчальних технологіях – заміщення (substitution), розширення доповнення (augmentation), модифікація (modification), нове визначення (redifinition). Особливість застосування взаємопов'язаних механізмів ресурсу «ПАДагогічне колесо» в тому, що педагог використовує їх в освітній практиці на основі індивідуально визначених підходів у контексті авторської методики навчання чи системи послідовної навчальної роботи – під час проєктування процесу вивчення теми заняття, уроку.

Критерії відбору застосунків

Критерій загального вживання: Застосунки, що відносять етапу «запам'ятовування», покращують здатність користувачів визначати терміни, розпізнавати факти та пригадувати її відносати інформацію. Багато нинішніх застосунків відносять до етапу «запам'ятовування». Вони пропонують користувачам обрати відповідно до низки запитань, який відповідність, розмістити у певному порядку чи заповнити пропуски.

Критерій розуміння: Застосунки, які відповідають стадії «розуміння», дають можливість пояснити рині ідеї та поняття учням і студентам. Застосунки для розуміння відходять від традиційного вибору еправильної відповіді та пропонують більш широкі формати для узагальнення змісту та повсякденне використання.

Критерій застосування: Застосунки, що відповідають до стадії «застосування», дають змогу учням покласти здатність використовувати вивчені процедури й методи. Вони також надають значення умінням застосувати поняття у несподіваних обставинах.

Критерій аналізу: Застосунки стадії «аналіз» покращують здатність користувачів розсортувати факти та розглядати організацію змісту та розглядати організацію змісту.

Критерій оцінки: Застосунки, що відповідають стадії «оцінка», покращують здатність користувачів оцінювати матеріали або методи, функціонуючі на критерії, встановлених ними самими, або критеріями із зовнішніх джерел. Вони допомагають учням критично оцінити надійність, точність, повноти, ефєктивності розмови в них інформації та прийняти рішення, ґрунтуючись на ній.

Критерій створення: Застосунки, що підідають для етапу «створення», надають можливість учням генерувати ідеї, розробляти плани та представляти кінцевий продукт.

Застосовано переклад на 30 мов у 2018 році. Найновіші переклади можна знайти за посиланням: designingit.com.ua

Робота: Аллан Керрінгтон
"Designing Outcomes", Аделаїда,
Південна Австралія
Email: allan@designingit.com.au

На плечах велетнів

Це тасмоляне Колесо Без застосунків уперше було представлено на сайті для консолідації і навчання в викладання Пола Холмеса (www.moodle.org.uk). Та версія Колеса була розроблена Шарон Арпті і була адаптована з застосунків версії Блум (1989 р.), розробленої авторами Бателом і Андерсоном у 2001 році. Ідеї подальшої його адаптації для навчальних можливостей мобільних пристроїв, а саме iPad, для V2.0 and V3.0 знайшли технічну допомогу Кеті Шарон і розміщена на її вебсайті www.500tools.com. У версії V4.0 редактор вибору застосунків оснований на прекрасній праці post.artistic.nl. EdLabian Деві Деворр Версія Педагогічного колеса V5.0 містить вичерпний список «Діксонав дї», взятих з інформаційного джерела "Blom's Digital Taxonomy Verbs" розробленого на ресурсі GlobalDigitalTaxonomy.org і який вперше представлений на ресурсі у статті "Діксонав цифрової тасмоляної Блума для учня 21 століття" ("Blom's Digital Taxonomy Verbs for 21st Century Students") на сторінці блогу TeachThought.

Педагогічне колесо Аллана Керрінгтона, ліцензія: Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License. Розробка ґрунтується на <http://bit.ly/ucmblomsonblog>

Педагогічне Колесо UKR V5.0 Android

<http://bit.ly/PWUKRV5>

Версія для Apple iOS можна скачати з вебсайту "In Support of Excellence" за посиланням нижче.

Як користуватись Педагогічним колесом

Використовуйте його на низку платформ або встановіть логотип сектора інструментів для перегляду свого вивчення від освітнього плану до його втілення.

Сектор явності. Це основа навчання. Ви повинні постійно вертатись до таких понять, як етика, відповідальність та громадська свідомість. Запитайте себе «Як я виглядаю?», «Яка моя роль?»

Сектор мотивації. Запитайте себе «Якщо це так складно, чому ж навчання?», «Як розвинути свою особистість?», «Як стати кращим?»

Сектор рівня тасмоляної Блума: розгляньте всі визначені навчальні цілі, які стосуються кожного сектора, розв'яжіть їх, розширюючи свою компетентність і цілеспрямованість?

Сектор технологічного сектора. Запитайте себе «Якщо це все можна застосувати у вашій практиці? Тут лише застосовуємо дані дані, тож скажіть мені, як поєднати це з моїми навчальними цілями?»

Сектор ідеї SAMR: Як ви плануєте використати технології, котрі ви обрали?

Аллан Керрінгтон

Подяки: Наталія Мочальові, старшому викладачці кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, за коніту ґрацію з перекладу. "Вінші" <http://gohigher.org/> - підтримка і розповсюдження Педагогічного колеса в Україні

Дякуємо Більше, як ви можете використати українську версію Педагогічного колеса V5 у викладанні та навчанні, можна тут: <http://gohigher.org/poster>

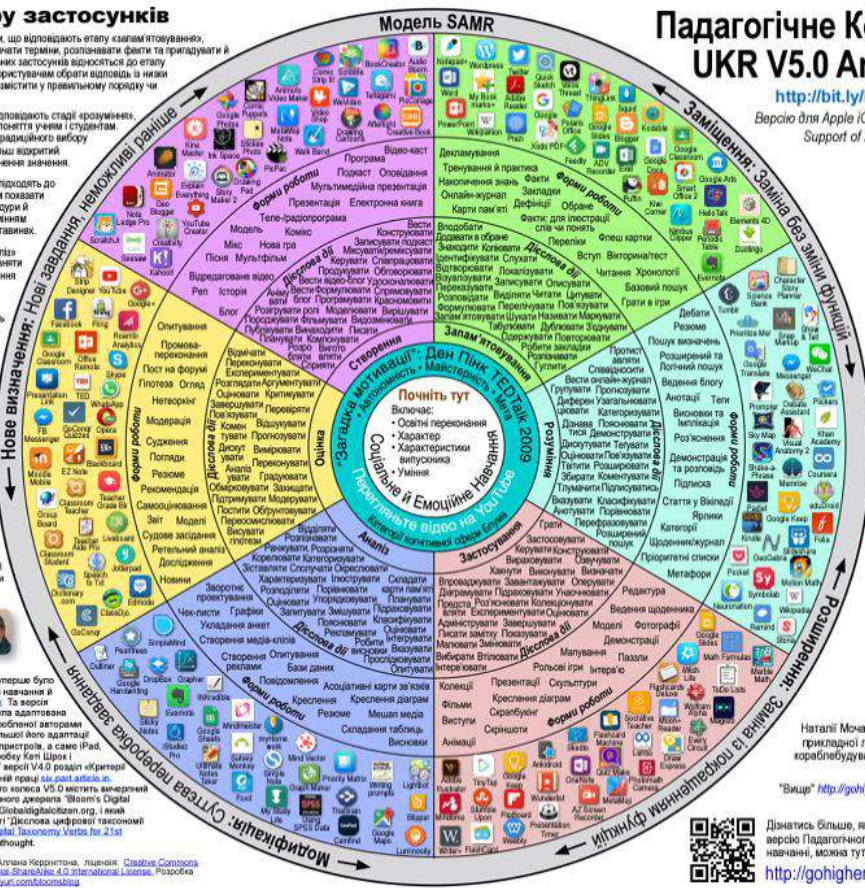

Рис. 1. Педагогічне колесо Аллана Керрінгтона: українськомовна версія

До прикладу, розглянемо, як ми в Житомирському державному університеті імені Івана Франка використовуємо у взаємодії шість основних елементів ресурсу «Педагогічне колесо» під час підготовки студентів-філологів до шкільного навчання риторики:

1. **Навчальні цілі:** навчати студентів висловлювати свої погляди щодо ролі державної мови в сучасному житті українців у відеоформаті та поширювати відео у соціальній мережі.
2. **Зміст:** надати студентам інформацію про те, як формувати свої погляди про щось і представляти їх у відеоформаті, починаючи з підготовки відповідного тексту поглядів як системи переконань, уявлень, далі – визначення контенту і структури короткого відео (з урахуванням тексту поглядів).
3. **Технологія:** використати цифрові інструменти для створення короткого відео та поширення його в соціальній мережі, наприклад YouTube і Facebook чи інші інструменти, зокрема з Педагогічного колеса.

4. *Діяльність*: студенти мають працювати самостійно або в парах, щоб визначитися зі своїми поглядами на задану тему, створити й поширити відео на основі власних поглядів (про роль державної мови в сучасному житті українців) за допомогою вибраних цифрових інструментів.

5. *Оцінювання*: якість поглядів на задану тему у відеоформаті оцінюватиметься за такими критеріями: відповідність поглядів темі, змістовність, логічність, послідовність викладу думок, оригінальність переконань і відеоконтенту, дотримання академічної доброчесності, узгодженість між відео і думками, якість оформлення відеопродукту (логотип ЗВО, автори відео, використані джерела та ін.), наявність уподобайок під відео в соціальній мережі.

6. *Зворотній зв'язок*: студенти отримають відгук (з можливими рекомендаціями) про створений тематичний відеоролик від викладача та одногрупників, що уможливить їм покращити свою відповідну підготовку.

У наведеному описі освітнього процесу ПАДагогічне колесо використано для розроблення ефективної навчальної діяльності на основі поєднання освітньої технології і цифрових засобів ІКТ. Відповідний приклад студентського продукту у відеоформаті (проект "Ось тобі, жінко, мова. Стріляй із неї", авторки – магістрантки Н. Токарчук, І. Дубенюк) можна переглянути за таким покликанням:

<https://www.facebook.com/100020979300843/videos/573038144169081>

Досвід використання ПАДагогічного колеса в роботі зі студентами переконує, що особливий інтерес під час підготовки до шкільного навчання риторики викликають такі цифрові інструменти: TED (для студіювання виступів видатних людей з різних тем), Google Slides (для підготовки презентацій), Padlet (електронна дошка, на яку можна завантажити відео, документи, текстові пости, зображення та ін.), YouTube (для створення відео), ThingLink (для створення інтерактивних карт, інфографік, віртуальних екскурсій, відео та ін.), Google Classroom (для зв'язку викладачів і студентів, упорядкування навчальних матеріалів і керування навчальним процесом), PicCollage (для створення фотоколажів), Kahoot! (для створення опитувань, вікторин в ігровій формі)

тощо. Використання цифрових інструментів стимулює позитивне ставлення студентів до змісту й процесу риторичної і лінгвометодичної підготовки.

Результатом окресленої підготовки майбутніх учителів у Житомирському державному університеті імені Івана Франка до навчання риторики на уроках української мови розглядаємо студентське риторичне/ лінгвометодичне портфоліо в електронному форматі, створене з використанням, наприклад, застосунку Google Sites. Таке електронне портфоліо – це цифровий ресурс, що становить сайт майбутнього учителя, на вебсторінках якого розміщено комплект матеріалів, укладених студентом, з одного боку, для самопрезентації професійно орієнтованих досягнень (сертифікати, дипломи про участь у відповідних освітніх проєктах, майстер-класах, марафонах красномовства, педагогічних конкурсах, фестивалях інновацій і т. д.), а з іншого, – для використання в процесі формування компетентних мовців під час опанування шкільного курсу української мови (авторські навчальні програми, проєкти уроків, сценарії позакласних заходів, тематичні матеріали, дидактичні тексти для риторичного аналізу, риторичні завдання, практичні кейси на основі життєвих комунікативних ситуацій, словник мовних прикрас, наочність та ін.). Особисте електронне портфоліо майбутнього вчителя свідчить про рівень готовності його до освітньої діяльності, тому розглядаємо як інструмент оцінювання, взаємооцінювання, самооцінювання.

Окреслена робота з використанням цифрових інструментів уможливорює підготувати майбутніх вчителів-філологів до навчання риторики на уроках української мови, збагачує їхній світогляд, соціокультурний досвід, розвиває критичне мислення, комунікативну компетентність, інформаційну, медійну і цифрову грамотність, здатність генерувати оригінальні ідеї, метафоричні образи, аргументувати думки, складати й виголошувати виступ, впливаючи на світогляд, почуття, волю слухачів.

Висновки та перспективи дослідження. Підсумовуючи, зазначимо, що практика підготовки майбутніх учителів до навчання риторики на уроках української мови включає лінгвометодичний і риторичний складники. Наведені підходи, принципи, методи навчання відповідних фахових дисциплін і цифрові

інструменти становлять необхідні умови сучасної підготовки майбутніх учителів до навчання риторики учнів старших класів (ліцеїв). Чітке розуміння суті лінгвометодичної і риторичної підготовки до формування учня як компетентного мовця з використанням засобів ІКТ має важливе значення для шкільної практики навчання української мови загалом і риторики зокрема. Наведені приклади використання цифрових інструментів для підготовки майбутнього вчителя у виші можуть надихнути творчих викладачів адаптувати відповідні методичні ідеї до різних умов професійної освіти філологів. Урахування окреслених лінгводидактичних, психолого-педагогічних, цифрових умов і методичних рекомендацій щодо підготовки студентів до навчання риторики учнів ліцеїв дасть змогу обґрунтовано розроблювати проекти уроків з риторичних тем, відповідні електронні освітні ресурси та належно реалізовувати їх у практиці українськомовної освіти.

Питання професійного розвитку студентів-філологів, їхньої самоосвіти у сфері методики навчання української мови та в галузі риторики з використанням цифрових технологій потребують подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Барахтян М. М. (2018). Роль риторичної освіти у формуванні комунікативної компетентності майбутнього вчителя. *Педагогічні науки*, вип. 139, с.20–26.
2. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року). 2023. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Ukr.mova.5-6-kl.Holub.Horoshkina.27.11.2023.pdf
3. Голуб Н. Б., Котусенко О.Ю., Горошкіна О.М. та ін. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання, 10-11 класи (рівень стандарту): навчальна програма. 2017 [online]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
4. Горошкіна О., Голуб Н. Підготовка майбутніх учителів до використання методів компетентнісного навчання риторики на уроках української мови.

- Acta Paedagogica Volynienses*, 2022. Вип. 6. С. 102–111, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.16>
5. Горошкіна О., Караман С. Формування риторичної компетентності майбутніх учителів на міждисциплінарних засадах. *Наукові інновації та передові технології*. Серія «Педагогіка», 2023. № 4(18). С. 357-370
 6. Грона Н. В., Семенов О. М. (2023). Формування риторичної компетентності майбутніх учителів-словесників в умовах війни: міжрегіональний проєкт. *Академічні Студії. Серія «Педагогіка»*, (2), 74-86. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.2.11>.
 7. Данилюк О., & Рогач О. (2021). Формування риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Acta Paedagogica Volynienses*, (1), 57–60. <https://doi.org/10.32782/apv/2021.1.10>
 8. Кучерук О. А., Гилярська О. І., Караман О. В., Корицька Г. Р., Дика Н. М. Використання електронних навчальних ресурсів для формування риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2022. Том 92. №6. С. 35-60.
 9. Кучерук Оксана, Білявська Вікторія, Шевцова Лариса. Формування риторично-мовленнєвої культури майбутнього вчителя у процесі навчання польської мови. *Нові технології навчання: збірник наукових праць*. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». – Київ, 2020. – Вип. 94.– С.208-214.
 10. Мацько Л. І., Груба Т. Л., Семенов О. М., Симоненко Т. В. Українська мова, 10-11 класи: програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів (філологічний напрям, профіль – українська філологія). 2017. [online]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
 11. Мочалова Наталія. Педагогічне колесо Алана Керрінгтона – як викладачам деталізувати освітні цілі та підібрати ефективні технології навчання. *Вище: спільнота для навчання та викладання*. <http://gohigher.org/poster>
 12. Ницета В. А. Методика навчання риторики в школі: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 194 с.
 13. Палихата Е. Я. Процес риторизації в системі педагогічної освіти. С.22-25. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16499/1/palyxata_e.pdf
 14. The Pedagogy Wheel English V5. *Blog Carrington Allan*. <https://designingoutcomes.com/english-speaking-world-v5-0/>

Kucheruk Oksana. Preparation of the future teacher for teaching rhetoric to lyceum students using digital tools

The article examines the theoretical and practical issues of the problem of training future language teachers to teach rhetoric in Ukrainian language classes using digital tools. The experience of professional training of a future teacher for school teaching of rhetoric at Zhytomyr Ivan Franko State University is meaningful.

The linguistic-didactic, psychological-pedagogical and digital conditions for the preparation of future lexicographers for teaching rhetoric to high school students have been determined. Methods and digital resources are outlined that enable the implementation of appropriate conditions in classes on rhetoric and methods of teaching the Ukrainian language in the projection on the teaching of rhetoric for high school students within the school course of the Ukrainian language.

Emphasis is placed on the rhetorical and linguistic-methodical components of the preparation of future language teachers for teaching rhetoric. Emphasis is placed on the features of Alan Carrington's PA-Pedagogical Wheel resource, the mechanisms of which are based, among other things, on the detailing of educational goals, the identification of digital tools related to them, and the selection of effective learning technologies that potentially ensure the internal motivation of learners and the effectiveness of education. Possibilities of using this resource in the process of preparing future lexicographers for teaching rhetoric in Ukrainian language classes are considered.

The results of the study can contribute to a better understanding of the system of training philology students for school teaching of rhetoric using digital ICT tools.

Keywords: *professional training of the future teacher, teaching methods, rhetoric, rhetorical competence, communicative competence, high school students, school course of the Ukrainian language, principles of developmental education, teaching methods, means of information and digital technologies.*

REFERENCES

1. Barakhtian M. M. (2018). Rol rytorychnoi osvity u formuvanni komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia. [The role of rhetorical education in the formation of communicative competence of the future teacher]. *Pedahohichni nauky*. Vyp. 139. S. 20–26. [in Ukrainian].
2. Holub N. B., Horoshkina O. M. (2023). Modelna navchalna prohrama «Ukrainska mova. 5-6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u redaktsii

2023 roku). [Model educational program "Ukrainian language. 5th grade" for Zahal secondary education institutions (in the edition of 2023).]. Rezhym dostupu:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Ukr.mova.5-6-kl.Holub.Horoshkina.27.11.2023.pdf>[in Ukrainian].

3. Holub N. B., Kotusenko O.Iu., Horoshkina O.M. ta in. (2017). Ukrainska mova dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z ukrainskoiu movoiu navchannia, 10-11 klasy (riven standartu): navchalna prohrama. [Ukrainian language for general educational institutions with Ukrainian language of instruction, grades 10-11 (standard level): curriculum. 2017]. Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> [in Ukrainian].
4. Horoshkina O., Holub N. Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do vykorystannia metodiv kompetentnisnoho navchannia rytoryky na urokakh ukrainskoi movy. [Preparation of future teachers to use methods of competency-based teaching of rhetoric in Ukrainian language classes]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2022. Vyp. 6. S. 102–111. Rezhym dostupu: doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.16> [in Ukrainian].
5. Horoshkina O., Karaman S. (2023). Formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv na mizhdystsyplinarynykh zasadakh. [Formation of rhetorical competence of future teachers on an interdisciplinary basis]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii. Seriiia «Pedahohika»*, № 4(18). S. 357-370. [in Ukrainian].
6. Hrona N. V., Semenoh O. M. (2023). Formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-slovesnykiv v umovakh viiny: mizhrehionalnyi proiekt. [Formation of rhetorical competence of future language teachers in the conditions of war: an interregional project]. *Akademichni Studii. Seriiia «Pedahohika»*, (2), S.74-86. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.2.11>. [in Ukrainian].
7. Danyliuk O., & Rohach O. (2021). Formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoii shkoly. [Formation of rhetorical competence of the future primary school teacher]. *Acta Paedagogica Volynienses*, (1), S.57–60. <https://doi.org/10.32782/apv/2021.1.10> [in Ukrainian].
8. Kucheruk O. A., Hyliarska O. I., Karaman O. V., Korytska H. R., Dyka N. M. Vykorystannia elektronnykh navchalnykh resursiv dlia formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u pedahohichnykh koledzhakh. [The use of electronic educational resources for the formation of rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges] . *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 2022. T. 92. №6., 2022. T. 92. №6. S. 35-60. [in Ukrainian].
9. Kucheruk Oksana, Biliavska Viktoriia, Shevtsova Larysa. Formuvannia rytorychno-movlennievoi kultury maibutnoho vchytelia u protsesi navchannia polskoi movy. [Formation of the rhetorical and speech culture of the future teacher in the process of learning the Polish language]. *Novi tekhnolohii navchannia: zbirnyk naukovykh prats. DNU «Instytut modernizatsii zmistu osvity»*. Kyiv, 2020. Vyp. 94. S.208-214. [in Ukrainian].

10. Matsko L. I., Hrubá T. L., Semenoh O. M., Symonenko T. V. *Ukrainska mova, 10-11 klasy: prohrama dlia profilnoho navchannia uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv (filolohichni napriam, profil – ukrainska filolohiia)*. 2017. [Ukrainian language, grades 10-11: a program for specialized training of students of general educational institutions (philological direction, profile – Ukrainian philology)]. Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> [in Ukrainian].
11. Mochalova Nataliia. *Padahohichne koleso Alana Kerrinhtona – yak vykladacham detalizuvaty osvitni tsili ta pidibraty efektyvni tekhnolohii navchannia*. [Alan Carrington's Pedagogical Wheel - How teachers can detail educational goals and choose effective learning technologies]. *Vyshche: spilnota dlia navchannia ta vykladannia*. <http://gohigher.org/poster> [in Ukrainian].
12. Nyshcheta V. A. *Metodyka navchannia rytoryky v shkoli: navch. posib*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [Metodyka navchannia rytoryky v shkoli: navch. Posib]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury 2014. 194 s. [in Ukrainian].
13. Palykhata E. Ya. *Protses rytoryzatsii v systemi pedahohichnoi osvity*. [The process of rhetoric in the system of pedagogical education]. S. 22-25. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16499/1/palyxata_e.pdf [in Ukrainian].
14. *The Padagogy Wheel English V5. Blog Carrington Allan*. <https://designingoutcomes.com/english-speaking-world-v5-0/> [English].